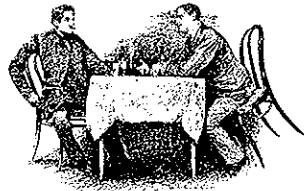

”Entisessä kaksinapaisessa maailmassa Suomi ja muut Pohjoismaat edustivat ikään kuin positiivista välimuotoa kapitalismin ja kommunismin välissä. Nyt kaksinapaisuus on kadonnut. Kun ’pahaa’ toista ääripäätä ei enää ole, kultaisen keskittien retorikalta on pudonnut pohja. Nyt hyvinvointivaltio edustaa ’sosialismia’, ja siksi hyvinvointikoneiston purkamisessa on kyse paljosta muustakin kuin vain menojen karsimisesta”, sanoi **Klaus Mäkelä** tämän vuosikymmenen alun haastattelussa (Alkoholipolitiikka 5/92).

Mäkelän luonnehdinta oli tuolloin osuva, koska silloin elettiin reaalisosialismin romahtamisen tuottamaa tuoretta nousuhumalaa. Kommunismista tyrmäysvoiton ottaneen kapitalismin odotettiin seuraavaksi tekevän kiltimmistä vastustajastaan, hyvinvointivaltiota, selvää jälkeä tuossa tuokiassa. Uusliberalismin nimellä kulkenut raa’an kapitalismin malli levisikin kulovalkean tavoin, myös Suomessa. Mutta vastavaikutus tuli nopeasti. Kansalaisille kävi kuin pitkään terveenä olleelle, joka äkkiä sairastuu: terveenä ollessa terveyttään ei juuri huomaa, mutta sitä alkaa kummasti kaivata sairaalan vuoteen pohjalta. Kapitalistista tukiopetusta ei tarvittu kuin muutama vuosi, kun poliittisen Euroopan painopiste siirtyi lähes peittävästi oikealta vasemmalle.

Hyvinvointivaltio ei enää ole kultainen keskittie. Se on muuttunut ainoaksi todelliseksi vaihtoehdoksi sille ”pahan” ääripäälle, joka edelleen ja uudelleen on olemassa.

AJATUSTEN TONAVA

Vuonna 1989 ilmestyi Kauko Holopaisen toimittama kirja Harri Holkerista. Ennen vuoden 1987 vaalejahan Väyrynen, Suominen ja Taxell tekivät salaisen sopimuksen porvarihallituksesta vaalien jälkeen. Tämän suunnitelman Koivisto sitten torpedoi Holkerin toimeksiannolla, joka tuotti sinipunaa. Holopaisen kirjassa on jännittävä kohta, jossa haastatellaan Kalevi Sorsaa hallituskuvion taustasta. Sanatarkka Sorsa-sitaatti kirjasta:

”Moni vuorineuvos oli Kari Kairamon johdolla henkisesti sitoutunut Väyrysen kelkkaan pitemmällä tähtäyksellä. Porvarihallitus oli tärkeä etappi näissä suunnitelmissa. Nuorempien vuorineuvosten mielissä kangasteli myös jonkinlainen thatcherilainen talouspolitiikka; ay-liikkeen asemaa heikennettäisiin, työehdoista sovittaisiin firma- jopa henkilökohtaisesti. Kun nämä kaksi suunnitelmaa sortuivat, siitä seurasi Etelärannan primitiivi-reaktio pääministeriä ja hallitusta vastaan.”

Keskustan ”työreformi” näyttäisi siis olleen vireillä pitkään, ja sen nostaminen avoimesti vaaliaseeksi kevään eduskuntavaaleissa on siksi johdonmukaista. Porvarihallituksen pääministerinä Esko Aholla oli ay-liikkeen kanssa napit jatkuvasti vastakkain – montako yleislakkouhkaa ehti

Ahon hallituksen aikana olla-kaan?

Silti työreformia on ihmetelty: eikö sen nostaminen vaalitavoitteeksi vaaranna nimenomaan keskustan oman kannatuksen eli puolueen mahdollisuuden suurimmaksi puolueeksi, mikä on keskustalle ainoa varma tie hallitukseen? Aho taitaa laskea niin, ettei keskustan perinteinen äänestäjäkunta erityisemmin välitä mistään työreformeista. Heille kaikki kritiikki voidaan selittää likaiseksi vaalitaktiikaksi. Kehä kolmosen sisäpuolella ja muissa suurissa kaupungeissa reformi taas toivotaan ymmärrettävän oikein eli ay-liikkeen nitistämishjelmaksi, ja sen tuovan keskustalle siksi roimasti uusia nusu-tyyppisiä juppiääniä.

Jos Ahon uhkapeli onnistuu, keskusta säilyttää perinteiset äänestäjensä, saa lisäksi urbaanin äänipotin, päätyy suurimmaksi puolueeksi ja Esko Aho lunastaa oikeuden onneen, uuteen pääministeriyteen.

”Koti on metafora hyvästä elämästä, turvallisuudesta – elämästä sellaisena kuin se pitäisi tai sen haluaisi elää”, kirjoittaa **Riitta Granfelt**.

Koti on Granfeltille ensinnäkin elämyksellinen ja ruumiillinen kokemus tilasta. ”Tällöin kodittomuuden äärimmäinen muoto on se, ettei missään ole omaa tilaa, ei edes pientä nurkkausta, joka tuntuisi omalta, johon tuntuisi kuuluvansa.” Toiseksi koti on suhde itsen ja itselle tärkeän toiminnan tai sitä symboloivan tilan välillä. Kodittomuus tässä mielessä on ”yksinäisyyden ja ulkopuolisuuden kokemus esimerkiksi

perheessä tai jossakin muussa yhteisössä”.

”Kodin kolmannen tason, sisäisen kodin, ymmärrän sellaiseksi eheyden, elävyyden ja psyykkisen autonomian kokemukseksi, että se mahdollistaa sisäisten mielikuvien tuottamisen ja kyvyn puolustautua suhteellisen hyvin minuuden rajojen loukkauksilta. Sisäinen koti on ikään kuin ihmisen sisällä oleva huone, jonne voi vetäytyä, kun loukkauksia saatelee, maailma murjoo ja hälinä käy hermoille. Sisäisessä kodissa saa uudelleen tuntu- man siihen, mitä oikeastaan ajattelee, tuntee ja mihin haluaa pyrkiä. Sisäinen koti on oma sisäinen maailma, jonka saa rakentaa juuri sellaiseksi kuin itse haluaa, jonne ei kukaan ulkopuolinen pääse ilman lupaa. Sisäiseen kotiin voi sijoittaa kalleimmat aarteensa, ne, joita kukaan toinen ei voi nähdä ja joista ei koskaan tarvitse luopua.”

Vastaavasti ”sisäisen kodittomuuden kokemusta kuvaavat sanat ’autius’ ja ’yhdentekyvyys’. Tämä kokemus on yksi vaihe traumaattisessa menetyksissä, mutta se voi olla myös kroonistunut olotila tai selviytymisstrategia sietämättömäksi koetussa tilanteessa”.

Näin tutusta sanasta, kodista, tehdään arkikokemusta uudella tavalla jäsentävää käsitettä, kun se osataan. Suotta ei Riitta Granfeltin teos Kertomuksia naisten kodittomuudesta (SKS 1998) ole väitöskirja.

Tarkastelkaamme Finlandia-palkintoraadin jäsenen *Markku Ihosen* laajan kirjoituksen

(HS 6.1.) ydinkohtaa:

”Syksyn 1998 kirjallisuuskeskustelua seuranneesta on alkanut tuntua, että kysymys hyvästä, korkeatasoisesta tai peräti suuresta kirjallisuudesta ei olisikaan pelkkä muinaisjäännös. Sellaisen perään nimitäin haikailiaan. Haikailu on kyllä sikäli turhaa, että kirjallinen kenttä on pirstoutunut. Lukijayleisöt ovat eriytyneet lajien ja aiheiden mukaan, eikä suurta *yhteistä kirjallisuutta* kerta kaikkiaan ole enää samassa mielessä kuin vielä seitsemänkymmentäluvulla.”

Mitä Ihonen tarkoittaa? Olihan 70-luvullakin ”lajeja” (runoja, novelleja, romaaneja, dekkareita, scifiä jne.) ja ”aiheita”, jotka eriyttivät lukijayleisöjä. Tarkoittaisiko Ihonen sitä, että vielä 70-luvulla lajeittain tai aiheittain eriytyneet kirjallisuus saattoi silti olla ”yhteistä”, yhteisesti jaettavaa? Että kirjallisuus olisi nykyisin monologista, kun se aiemmin osasi vielä olla moniäänistä?

Väinö Linnan kirjat ovat epäilemättä ihoslaisittain suurta yhteistä kirjallisuutta. Ne kuvaavat konfliktien ja jännitteiden pirstomaa yhteisöä ja sen kehitystä monin silmin ja kuvakulmin niin, että yhtä aikaa sekä jakautunut että yhteinen sosiaalinen todellisuus avautuu lukijalle mielekkäänä ja ymmärrettävänä kokonaisuutena: minun, meidän ja niiden maailmana.

Vastaavasti monologisuus on sitä, että minä kirjoitan meille, jotta me erottuisimme niistä. Kokemusmaailmojen keskinäiset suhteet korvautuvat toisistaan irtautuvilla, autonomisilla ja erillisyyttään aktiivisesti rakentavilla saarekkeilla.

Jos nykyiset romaanit ovat keskimäärin monologisia, suurten yhteisten kertomusten jano on kuitenkin edelleen polttava. Suomi on siirtynyt pikavauhtia maalta kaupunkiin, tehtaasta toimistoon, kasinotaloudesta laman kautta nousuun, N-liitosta EU:hun, paikallistaloudesta globaaliin, ja pitkä murros on erotellut ja yhdistellyt meitä ja meidän minuuksiamme uusilla ja oudoilla tavoilla, joihin pitäisi voida eläytyä ja jotka pitäisi ymmärtää.

Jos kirjallisuus ymmärrettään laajemmin tarinoiksi eli kertomuksiksi, moniäänisyys näyttäisi nykyisin pesivän pikemminkin tv:ssä ja elokuvassa kuin romaaneissa. Raija Orasen (Ruusun aika, Puhtaat valkeat lakanat) ja Carl Mestertonin (Metsolat) katsojaluvultaan mittavat tv-sarjat käynnistivät buumin, jota tämän kevään seitsemän leffaa tuntuvat jatkavan: ”Kotimaisia elokuvia on paljon, ne ovat hyviä ja ne on tehty suurelle yleisölle” (HS 15.1.).

”*RUMA*, 56 v., 175 cm, 100 kg, naispuolinen, sivistymätön läski haluaa kirjeenvaihtoon miel. akat. siv., vähintään 186 cm, nuoren puoleisen miehen kanssa. Nim. ’Sinua.’” (Alueuutiset 6.1.)

”Mitä jos *Kalle Pääatalo* ei kuvaakaan 26-osaisessa Iijoki-sarjassaan Koillismaalla virtaavaa oikeaa jokea, vaan suomalaista versiota Ajatusten Tonavasta, Henkistä Iijokea?” (*Hannu Harju*, HS-kuukausiliite, joulukuu 1998)